

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Тарасової Оксани Сергіївни за темою:
«Інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку
еколого-орієнтованої економіки», подану на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах розвитку суспільства зростаючі обмеженості природних ресурсів та екологічних благ, посилення впливу на навколишнє середовище, зміни технологічних укладів є одними з найактуальніших проблем, що помітно впливають на умови функціонування та розвитку усіх галузей економіки. Розвиток еколого-орієнтованої економіки стає ключовим фактором, який визначає напрям трансформації світового економічного простору та надає нового значення національній економіці. Цей перехід є джерелом значних інвестицій, оскільки вимагає перегляду економічних взаємозв'язків, що склалися в умовах традиційної економічної системи.

Дослідження еколого-орієнтованого розвитку є важливим із практичної точки зору і вимагає докладного аналізу з метою збереження природних ресурсів, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, досягнення гармонії між якістю життя та сталим розвитком різноманітних екосистем. Це також передбачає вивчення екосистем, впливу промисловості на природу, ефективного використання енергії, відновлюваних джерел енергії, управління відходами, збереження біорізноманіття, раціональне використання природних ресурсів для забезпечення стійкого відтворення збалансованого еколого-орієнтованого економічного зростання, спрямованого на задоволення соціокультурних потреб, інтересів суспільства та інтеграції України до світового економічного простору. Стимулювання інноваційних та інвестиційних ініціатив для підтримки розвитку еколого-орієнтованої економіки залишається ключовим завданням у сучасному світі.

Отже, сьогодні особливо актуальними є дослідження проблематики еколого-орієнтованої економіки, пошук ефективних механізмів інноваційно-інвестиційного забезпечення еколого-орієнтованої моделі соціально-економічного розвитку суспільства, необхідних реформ щодо ефективного використання територіальних ресурсів, співпраці між науковцями, урядовими органами, громадськістю та приватним сектором та забезпечення сталого розвитку країни. Необхідність вирішення зазначених питань дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота О.С. Тарасової виконана на актуальну тему.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ознайомившись зі змістом дисертаційного дослідження О.С. Тарасової, її основними працями, опублікованими за темою дисертації, науковими положеннями та рекомендаціями, можна дійти до висновків, що виклад матеріалу дослідження є логічним, послідовним та достатньо аргументованим. Основні положення, одержані в результаті наукового дослідження, сформульовані автором самостійно і свідчать про достатній рівень обґрунтованості і достовірність викладених теоретико-методичних і прикладних результатів, є основою наукового пошуку відповідно до поставленої мети та завдань.

Використання сучасного методологічного, методичного, інформаційного та нормативно-правового забезпечення обумовило обґрунтованість результатів дослідження та переконливість сформульованих висновків. Методичне забезпечення роботи базується на використанні прогресивних методів дослідження, а саме, таких як: узагальнення і систематизація, порівняння, аналіз та синтез, індукція і дедукція – для формування понятійно-категорійного апарату дисертаційного дослідження; структуризація та систематизація – для формування методики оцінювання розвитку еколого-орієнтованої економіки; порівняльний аналіз економічних систем, відтворювальний, системний, інституціональний та синергетичний підходи, рейтингово-коефіцієнтний та індикативний підходи – для побудови

системи індикаторів еколого-орієнтованого розвитку економічних систем; Парето-функціональний підхід – для створення методологічного базису оцінювання збалансованості та стійкості інноваційного еколого-орієнтованого розвитку економічних систем; функціональний та стейкхолдерський підходи – для обґрунтування механізму управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням еколого-орієнтованого розвитку економіки; сценарне та оптимізаційне моделювання, факторне прогнозування – для моделювання процесів еколого-орієнтованого розвитку економіки України; автокореляція на основі коефіцієнта Морана – для візуалізації отриманих результатів; багатоетапну векторну оптимізацію – для розробки алгоритму стратегічного планування еколого-орієнтованого розвитку економіки.

Інформаційною базою наукового дослідження є наукові праці з досліджуваної теми, офіційні матеріали Державної служби статистики України, статистичні та аналітичні матеріали ОЕСР, Світового банку та результати особистих досліджень.

Структурні частини дисертаційної роботи О.С. Тарасової (анотація, вступ, три розділи, висновки та додатки) внутрішньо пов'язані між собою і становлять органічну єдність.

У дисертації раціонально поєднуються теоретичний і практичний матеріал. Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст та структура роботи повністю узгоджуються з її назвою, метою та завданнями досліджень. Об'єкт і предмет визначені правильно. Наукові положення викладені конкретно, логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми. За змістом дисертаційна робота О.С. Тарасової відповідає спеціальності 051 Економіка (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки).

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та завдання дослідження, наукову новизну, практичне значення, апробацію результатів, повноту викладення наукових і прикладних результатів дисертації в

опублікованих працях.

У першому розділі «Теоретичні засади інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки» автором досліджено концептуальний контур розвитку еколого-орієнтованої економіки, проаналізовано інституційні, ресурсні та фінансові аспекти інноваційно-інвестиційного забезпечення еколого-орієнтованого розвитку економіки, проаналізовано глобальні тренди розвитку та інноваційно-інвестиційного забезпечення еколого-орієнтованих економічних систем.

У другому розділі «Оцінка сучасного стану інноваційно-інвестиційного розвитку в Україні» досліджено методичні підходи до оцінювання розвитку еколого-орієнтованої економіки, проаналізовано стан інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки, обґрунтовано методичний підхід до оцінювання збалансованості та стійкості інноваційного еколого-орієнтованого розвитку економічних систем.

У третьому розділі дисертації «Формування концептуальних засад управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку еколого-орієнтованої економіки України» головна увага автора сфокусована на необхідності визначення механізму управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням еколого-орієнтованого розвитку економіки; здійснено моделювання процесів еколого-орієнтованого розвитку економіки України; удосконалено інструментарій реалізації управлінського механізму забезпечення еколого-орієнтованого розвитку економіки шляхом розробки алгоритму стратегічного планування.

Наукові положення, висновки і рекомендації достатньо повно відображають результати розв'язання поставлених у роботі завдань, ґрунтуються на комплексному аналізі літературних джерел, серед яких праці вітчизняних і закордонних вчених.

Зміст анотації відображає основний зміст дисертації та достатньо повно розкриває наукові результати й практичну цінність роботи. У цілому робота є завершеною працею, свідчить про достатньо високий рівень обґрунтованості

та достовірності її наукових положень, висновків і рекомендацій, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація О.С. Тарасової має достатній науковий рівень і практичну значущість, що зорієнтована на формування науково-методичних рекомендацій щодо удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки.

Проведені автором дослідження є складовою частиною науково-дослідних тем Вінницького національного аграрного університету: «Організаційно-економічні аспекти розвитку агроecosystem на засадах екологізації економіки» (номер державної реєстрації 0121U112882, 2021-2024 рр.), де автором обґрунтовано значення сучасних наукових підходів щодо екологічної економіки на засадах розвитку аграрного виробництва; «Розробка науково-технічного забезпечення енергетичної автономії АПК на основі еколого-ефективного використання агробіомаси для виробництва біопалив» (номер державної реєстрації 0122U000844, 2022-2024 рр.), у межах якої дисертанткою визначено методичні рекомендації щодо модернізації засобів контролю та покращення моніторингу параметрів енергогенеруючого обладнання; «Розробка біоорганічних технологій вирощування сільськогосподарських культур для виробництва біопалив і забезпечення енергонезалежності АПК» (номер державної реєстрації 0123U100311, 2023-2024 рр.), де автором удосконалено концептуальні підходи щодо формування розвитку еколого-орієнтованої економіки, запропоновано механізм управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням еколого-орієнтованого розвитку економіки.

Практичне значення та впровадження результатів дослідження. Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю широкого використання положень і науково-практичних рекомендацій у практичній діяльності Департаменту агропромислового розвитку Вінницької обласної військової адміністрації під час аналізу та моделювання

інноваційної діагностики суб'єктів агропромислової інноваційної діяльності (довідка № 01.1-27/252 від 20.03.2024 р.); підтверджується їхнє застосування у практичній діяльності Державної екологічної інспекції у Вінницькій області під час моделювання процесів і принципів економічної ефективності та екологічної безпеки, застосовуючи модель управлінських рішень та господарських практик (довідка № 973/13/24 від 08.03.2024 р.).

Теоретичні розробки дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Вінницького національного аграрного університету при викладанні навчальної дисципліни «Економічний потенціал аграрних формувань». Практичне значення одержаних наукових результатів зумовило їхнє впровадження у навчально-методичний процес та наукову роботу кафедри економіки та підприємницької діяльності (довідка № 01.1-59-1404 від 13.12.2023 р.).

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації.

Важливими науковими результатами, які становлять наукову новизну дисертаційної роботи О.С. Тарасової та підтверджують особистий внесок автора в розробку наукових досягнень, можна віднести наступні:

1. Автором дослідження опрацьовано значний обсяг наукових джерел, що дало змогу сформуванню відповідний теоретичний базис дослідження, зокрема шляхом здійснення уточнень та поглиблення таких наукових категорій, як «еколого-орієнтована економіка» (С. 46-50), «інноваційно-інвестиційне забезпечення еколого-орієнтованої економіки» (С. 72), «інновація» (С. 53), «екологічні інновації» (С. 55-56), надати авторське термінологічне трактування поняття «еколого-орієнтовані інновації» (С. 55). Серед нових наукових результатів, запропонованих автором, слід відзначити методичний підхід до визначення системи індикаторів оцінювання еколого-орієнтованого розвитку економіки, (С. 140), в якій виділено ознаку «спосіб конструювання індикаторів», що дозволить здійснювати оцінювання на основі детально-діагностичного методичного прийому комбінуванням як розрахункових показників, так і експертних бальних оцінок;

2. Теоретичним результатом роботи є поглиблення концептуальних засад інноваційно-інвестиційного забезпечення еколого-орієнтованого розвитку економіки (С. 72) шляхом розробки схеми їх формування на підставі виділених аспектів, яка дозволяє отримати досить повне, різнобічне та об'єктивне уявлення про ці процеси.

Вдалим науковим доробком автора слід вважати запропонований механізм управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням еколого-орієнтованого розвитку економіки, розроблений на базі уточнення його сутності та конкретизації складових, який об'єднав у собі основні стадії та процеси комплексного управлінського алгоритму щодо коригування напрямів еколого-орієнтованого розвитку економіки України (п. 3.1, рис. 3.3).

3. Доволі обґрунтованим можна визнати запропонований авторський методичний підхід, в якому в якості методологічного базису та ключового імперативу управління еколого-орієнтованим розвитком економічних систем обрано Парето-функціональну парадигму сталого розвитку, що забезпечується асоційованою (кооперативно-партнерською) моделлю управлінських рішень та господарських практик (асоційоване природокористування) (С. 147-160, рис. 2.22);

4. У дисертації за авторським підходом проведено моделювання процесів еколого-орієнтованого розвитку економіки України, розроблено функціональну модель бізнес-процесів, яка представлена багаторівневою системою взаємопов'язаних діаграм, що містить повний опис процесів еколого-орієнтованого розвитку, з виділенням вузлів дій (блоків), входів, виходів, управлінь (умов) та необхідних механізмів (ресурсів) (п. 3.2, С. 188-193).

В арсеналі доробку автора є систематизація наукових підходів до оцінювання розвитку еколого-орієнтованої економіки на основі встановлених критеріїв, яка може стати методологічним базисом в організації досліджень розвитку еколого-орієнтованої економіки (С. 114-115, рис. 2.4).

Всі зазначені положення є підставою для висновку, що дисертаційна

робота виконана на достатньо високому науково-теоретичному і методичному рівнях та має практичне значення і наукову цінність.

Повнота викладення наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Положення дисертаційної роботи О.С. Тарасової знайшли відображення в 11 опублікованих наукових працях, серед яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України (категорія «Б»), 1 монографія іноземною мовою у зарубіжних виданнях, 5 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій різного рівня. Зазначене дає змогу зробити висновок про повноту відображення основних положень дисертаційної роботи, що винесені на захист.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, варто зазначити, що не всі наукові розробки автора є беззаперечними – певна їх частина має дискусійний характер, зокрема:

1. У п. 3.2 доцільно було б конкретизувати варіанти застосування автокореляції на основі коефіцієнта Морана для проведення моделювання, зокрема уточнити використання кожного із пропонованих коефіцієнтів просторової автокореляції, що підвищить ступінь конкретизації пропонованих варіантів.

2. У п. 1.2 при визначенні основних аспектів інноваційно-інвестиційного забезпечення в контексті еколого-орієнтованого розвитку економіки автором виділено інституціональний, ресурсний та фінансовий аспекти, проте важливо також звернути увагу на організаційно-управлінський аспект та освітній.

3. У дисертації, відповідно до вимог, що до неї пред'являються, відображено всі елементи методології (автором визначено теоретичні основи дослідження в частині уточнення сутності базових понять, запропоновано методичний апарат оцінки (С. 141-160). Водночас потребують деталізації принципи збалансованості та стійкості інноваційного еколого-орієнтованого

розвитку економічних систем, які формують основу регулюючого впливу на управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку економіки.

4. У п. 2.2. авторкою визначено систему критеріїв збалансованості еколого-орієнтованого розвитку економіки, запропоновано систему балансів територіального, ресурсного, часового, інноваційного потенціалу. До запропонованого переліку слід було б додати соціальний баланс, що оцінює вплив економічних рішень на суспільство.

5. Авторкою розроблена базова економіко-математична модель стійкості та збалансованості еколого-орієнтованого інноваційного розвитку природно-господарської системи (п. 3.2, рис. 3.9), де в якості апробації запропонованої моделі сформована вибірка дослідження природно-господарських систем регіонального рівня. Доречно було б обґрунтувати критерії територіального відбору, що забезпечить співпрацю між науковцями, урядовими органами, громадськістю та приватним сектором.

Незважаючи на зазначені вище зауваження та дискусійні питання, дисертаційна робота заслуговує на позитивну оцінку та містить наукову і практичну цінність у сформульованих положеннях, висновках і рекомендаціях.

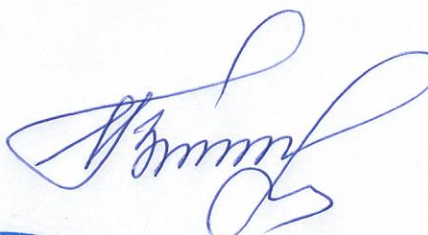
Загальний висновок за дисертаційною роботою щодо її відповідності встановленим вимогам. Дисертаційна робота Тарасової Оксани Сергіївни за темою: «Інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки», є самостійною, завершеною науковою працею, виконаною на актуальну тему, яка враховує теоретичні, методичні та практичні підходи для формування механізму забезпечення еколого-орієнтованого розвитку економіки.

Дисертація характеризується новизною одержаних результатів та висновків, має теоретичне і практичне значення та відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою

Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор
О.С. Тарасова заслуговує на присудження наукового ступеня доктора
філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності
051 Економіка.

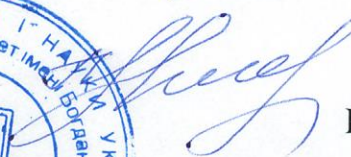
Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри освітнього
і соціокультурного менеджменту
та соціальної роботи Черкаського
національного університету
імені Богдана Хмельницького

Білик В. В.

Підпис Білик В. В. засвідчує
Учений секретар

Кібальник Л. О.